

K čemu slouží v demokracii média ?

Kdo je novinář ?

Jak upravit jeho práva a povinnosti ?

Vydavatel, novinář ?

Regulace nových médií ?

Ochrana soukromí

Právo se skrývat (nahá na zahraniční pláži je souhlas s bulvární fotkou?)

Kdo má co právo skrývat (vstoupil do světel reflektorů, je osobou veřejného zájmu, kandidát v politice, syn krále, Ivety Bartošové nebo premiéra)

Ochrana cti (císař pán je vůl, vulgarismy v debatě)

Regulace sociálních médií, regulace internetu

Nakolik se může jednotlivec vzdát svého práva či jím sám disponovat (dát někomu svou erotickou fotku)

Listina čl. 17

- (1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.
- (2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.
- (3) Cenzura je nepřípustná.
- (4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.
- (5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

Evropská úmluva čl. 10

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

Listina čl. 10

(1) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.

(2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.

(3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

Čl. 7 (1) Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.

Úmluva čl. 8

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo **ochrany práv a svobod jiných.**

Již v roce 1928 píše soudce NS USA Brandeis v následně hojně citovaném disentu (k rozhodnutí *Olmstead v. United States*) následující hodnocení soukromí: "Tvůrci naší Ústavy na sebe vzali odpovědnost vytvořit příznivé podmínky pro usilování o štěstí ... Přiznali právo (proti státu) být ponechán ‚sám sobě‘ - což je nejkompexnější či nejobsažnější právo ze všech a zároveň i právo, které je nejvzácnější civilizovanému lidstvu."

Proporcionalita v praxi

Karel Opička byl pravomocně odsouzen za spáchání trestného činu pomluvy k podmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 1 roku. Tohoto činu se měl dopustit tím, že na politickém shromáždění před parlamentními volbami o jednom z kandidátů prohlásil, že je to šmejda, který vytuneloval podnik XXX a opustil svou manželku s mladou milenkou. V následné televizní debatě se osočený kandidát hájil tím, že trestní stíhání proti němu bylo zastaveno a že první si našla milence jeho manželka.

Odpovědnost

Výkon svobody projevu zahrnuje i povinnost a odpovědnost.

adresováno zejména novinářům a provozovatelům vysílání a státním zaměstnancům (tedy i soudcům)

Role novinářů

Jejich povinnost a odpovědnost při výkonu svobody projevu vyžaduje:

jednání v dobré víře

přesnost

důvěryhodnost

soulad s novinářskou etikou

Odpovědnost

Skutečná svoboda projevu vyžaduje odpovědnost k ústavním hodnotám, respekt k pravidlům a svobodám těch druhých.

Média nastolují agendu a ovládají fórum, na němž se projev odehrává, nejenže realizují svobodu projevu vlastní, ale také určují kontury debaty a rozhodují, zda budou jednotliví aktéři do médií vpouštěni či nikoli.

Vztah k novým médiím a sociálním sítím.

Svoboda projevu a její omezení

Možnost omezit svobodu projevu:

je-li to v demokratické společnosti nezbytné,

pokud projev zasáhl do práv a svobod druhých
či do veřejného zájmu na ochranu bezpečnosti státu,
veřejné bezpečnosti, veřejného zdraví a mravnosti.

Svoboda projevu a její omezení

Diskriminačních stereotypy a paušalizující předsudky:

- způsobilé zasáhnout do práv druhých (ať už do důstojnosti poškozených z předsudku, tak do práva obelhaných diváků na přístup k objektivním informacím)
- do veřejné morálky – neboť její součástí určitě jsou základní ústavní hodnoty – tedy i úcta k lidským právům a zásada ochrany před diskriminací
- i do veřejného pořádku, neboť mohou narušit sociální smír ve společnosti a vést třeba i k nepokojům.

Z jednoho soudcovského blogu

ve „vybydlování“ bytů jsou naši romští spoluobčané šampioni

Satira – dopis imáma:

Až naše věc vítězně skončí, musíš nějak naložit s bezvěrci. Jsem sice umírněný muslim, ale korán hovoří jasně, bude nutné je vyzabíjet. ... Ty sladké hochy z gay pride organizací naraž na kůl, ať si před smrtí prožijí pořádný orgasmus.

Judikatura ESLP

Čím je tvrzení závažnější, tím pevnější musí být jeho skutkový základ. Effecten Spiegel AG proti Německu, 4. 5. 2010, č. 38059/07

Novinář nesmí vycházet jen z jednoho zdroje, ledaže by to byla oficiální zpráva významného státního úřadu. Bladet Tromso a Stensaas proti Norsku, rozsudek velkého senátu 20. 5. 99, č. 21980/93

Pouhé označení tvrzení jako tvrzení třetích osob v zásadě nezbavuje vydavatele jeho „povinnosti a odpovědnosti“ spojených s výkonem práva na svobodu projevu, zvláště jeho povinnosti ověřit si pravdivost skutkových tvrzení. Effecten Spiegel

Při přebírání informací platí povinnost uvádět co nejpřesnější citaci původního zdroje a neodchylovat se od významu původního sdělení. Radio France a další proti Francii, 30. 3. 2004, č. 53984/00

Judikatura ESLP

Novinář – moderátor neodpovídá za osobu, která v debatě pronesla případně polemická, urážející a nactiutřhačná slova. Nepřiměřené břemeno na novináře by tak vedlo k tomu, že by se vyhýbal rozhovorům s osobami, vyjadřujícími se polemicky a přehnaně. Společnost by tak mohla přijít o vysílání živých a břitkých debat v médiích, které jsou živnou půdou demokracie.
Lionarakis proti Řecku, 5. 7. 2007, č. 1131/05

Novináři mají zvláštní odpovědnost, když referují o trestním stíhání jednotlivce před vynesením definitivního rozsudku – neboť jednotlivci mají právo být považováni za nevinné, dokud jejich vina nebyla prokázána. Např. Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku, rozsudek velkého senátu, § 78, 17. 12. 2004, č. 49017/99

IV. ÚS 146/04

Práva na ochranu osobnosti se mohou samozřejmě domáhat i politikové a ostatní veřejně činné osoby, měřítko posouzení skutkových tvrzení a hodnotících soudů jsou však v jejich případech mnohem měkčí ve prospěch novinářů a jiných původců těchto výroků.

Všichni premiérovi gangsteři

Zeman vs. Brezina I. ÚS 453/03

Věcí veřejnou jsou veškeré agendy státních institucí, jakož i činnost osob působících ve veřejném životě, tj. např. činnost politiků místních i celostátních, úředníků, soudců, advokátů, popř. kandidátů či čekatelů na tyto funkce; věcí veřejnou je ovšem i umění včetně novinářských aktivit a showbyznysu a dále vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost. Tyto veřejné záležitosti, resp. **veřejná činnost jednotlivých osob, mohou být veřejně posuzovány**. Při kritice veřejné záležitosti vykonávané veřejně působícími osobami platí z hlediska ústavního **presumpce, že jde o kritiku ústavně konformní**. Jde o výraz demokratického principu, o výraz participace členů občanské společnosti na věcech veřejných.

Obecným pravidlem, které lze dovodit z evropské judikatury, je, že chce-li kdokoliv zveřejnit o jiné osobě informaci difamačního charakteru, nelze jeho počínání považovat za rozumné či legitimní, **pokud neprokáže, že měl rozumné důvody pro spoléhání se na pravdivost difamační informace**, kterou šířil, a dále pokud prokáže, že **podnikl řádné dostupné kroky k ověření pravdivosti** takové informace, a to v míře a intenzitě, v níž mu bylo ověření informace přístupné, a konečně, pokud sám neměl důvod nevěřit, že difamační informace je nepravdivá.

Zveřejnění takové informace nelze považovat za rozumné i tehdy, pokud si šířitel informace neověří její pravdivost dotazem **u osoby, které se informace týká** a nezveřejní **i její stanovisko**, s výjimkou nemožnosti takového postupu anebo tam, kde to zjevně nebylo nutné.

Zeman vs. Brezina I. ÚS 453/03

Čest je také integrální a důležitou součástí důstojnosti člověka. Formuje rovněž základ mnoha rozhodnutí činěných členy demokratické společnosti, která jsou fundamentální pro její dobré fungování. Čest hraje roli ve vztazích jako např. koho zaměstnavatel zaměstná, resp. pro koho pracovník chce pracovat, je rozhodující při úvaze o tom, kdo má postoupit do vyšších pracovních či funkčních pozic, čest je důležitá pro rozhodnutí o tom, s kým navázat obchodní vztahy nebo komu bude dán hlas v politickém životě. **Je-li jednou čest pošpiněna neopodstatněným obviněním vyjádřeným veřejně, a tím spíše v médiích, může být pověst a čest osoby poškozena navždy a zvláště pak v situaci, není-li dána možnost rehabilitace.** Pokud taková situace nastane, prohrává jak osoba sama, tak i společnost. A právě proto nelze vycházet z toho, že ochrana pověsti, resp. cti, je záležitostí důležitou pouze pro dotčeného jednotlivce, případně jeho rodinu. Z těchto důvodů je **ochranu pověsti, resp. cti, třeba vnímat i jako ochranu veřejného statku.** Je proto ve veřejném zájmu, aby čest a pověst osob působících ve veřejném životě nebyla diskutována ve skutkově posunutých rovinách. Jak na poli politiky, tak ve sdělovacích prostředcích volič potřebuje být schopen rozeznat dobro od zla, aby nakonec mohl učinit informovaný výběr ve vztahu k politikovi i k médiím.

Trabant vs. Mercedes I.ÚS 823/11

veřejný zájem na tom, aby měl každý možnost **participovat v celospolečenské diskusi svými hodnotícími soudy**. Na druhou stranu i v případě projevů s veřejným přesahem existují faktory, které jejich ochranu snižují (ochrana před nekalou soutěží). základními kritérii pro posouzení legitimacy projevu zejména cíle a motivy projevu, racionální základ projevu, způsob a forma prezentace názorů či informací, zacílení na konkrétní výrobek či výrobce, zveřejňování informací v rozporu se smluvními závazky apod.

Kombinací těchto kritérií pak lze posoudit, zda cílem projevu je spíše přispět k veřejné debatě, byť s možnými vedlejšími komerčními důsledky, nebo jde o **skrývané, ryze komerční cíle**

Viewegh s milenkou I.ÚS 1586/09

Porušení práva na ochranu lidské důstojnosti a na respekt k soukromému životu přiznáním nedostatečné výše náhrady nemajetkové újmy v penězích

Při zveřejnění difamační a nepravdivé informace, jež nepožívá ústavní ochrany, musí výše přiznaného zadostiučinění dostatečně odrážet intenzitu zásahu do uvedených práv.

